

- SWACH G., CZARNIECKA M. & KAĆKI Z. 2013. Rozmieszczenie, kategoria zagrożenia oraz udział w zbiorowiskach roślinnych *Ophioglossum vulgatum* L. na terenie Dolnego Śląska. – *Acta Botanica Silesiaca* **9**: 75–96.
- TRUCHAN M. & SOBISZ Z. 2012. Nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum* – nowe stanowisko na Pomorzu Środkowym. – *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **68**(6): 466–468.
- WOLANIN M. 2014. Rośliny naczyniowe Pogórza Przemyskiego i zachodniej części Płaskowyżu Chyrowskiego. – *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **47**: 1–383.
- ZIAJA M. & WÓCIK T. 2015. Vascular flora of the Natura 2000 area “Łąki nad Wojkówką” PLH 180051 (Dynowskie Foothills). – *Steciana* **19**(2): 105–114.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2009. Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. s. 94. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

AGATA STADNICKA-FUTOMA (autor korespondencyjny), *Katedra Botaniki, Uniwersytet Rzeszowski, ul. Zelwerowicza 4, 35-601 Rzeszów, Polska; astadnicka@ur.edu.pl*

MAŁGORZATA JAŻWA, *Zakład Taksonomii, Fitogeografii i Paleobotaniki, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; malgorzata.jazwa@uj.edu.pl*

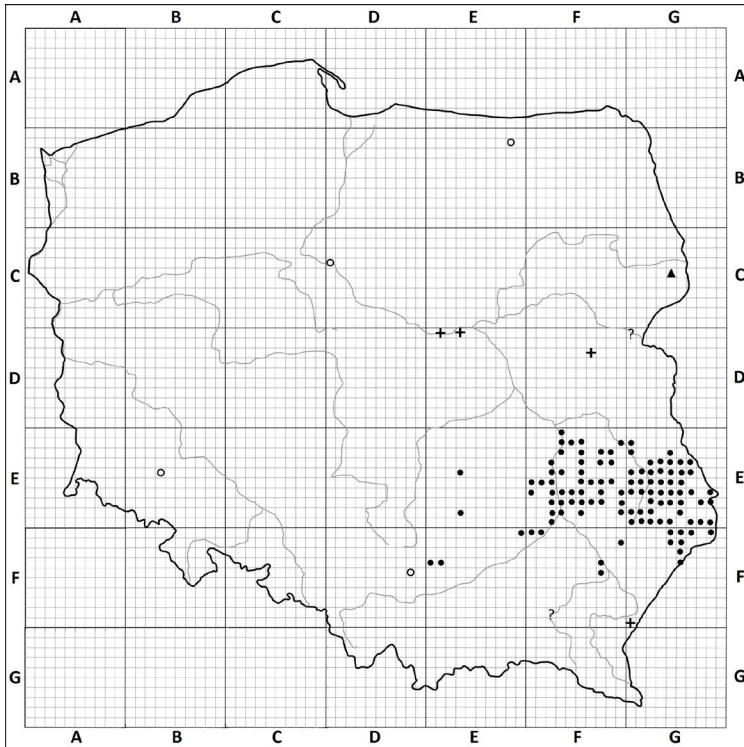
MICHAŁ WĘGRZYN, PAULINA WIETRZYK, *Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czeppego, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; michal.wegrzyn@uj.edu.pl, paulina.wietrzyk@doctoral.uj.edu.pl*

Wpłynęło: 29.01.2017 r.; przyjęto do druku: 09.06.2017 r.

Nowe stanowisko *Clematis recta* (Ranunculaceae) w Puszczy Białowieskiej (Polska północno-wschodnia)

Clematis recta L. (= *C. lathyrifolia* Besser; AKEROYD 1993), powojnik prosty jest wieloletnią rośliną zielną z rodziny jaskrowatych (*Ranunculaceae*). Z walcowatego kłącza wyrasta wzniesiona, słabo zdrewniała łodyga, dorastająca do 1–1,5 m wysokości, ulistniona naprzeciwgle. Liście są nieparzystopierzaste, z długimi skrzyconymi ogonkami, złożone z 5–7 listków. Listki jajowate, całobrzegie na krótkich ogonkach, niebieskawozielone. Kwiaty są drobne, białe, liczne, zebrane w wiechy i wyrastają na szczytach łodyg. Owoc zbiorowy złożony jest z niełupek, opatrzonych piórkowatą ością. Powojnik prosty kwitnie od czerwca do lipca.

Clematis recta rośnie na glebach mezotroficznych, świeżych, o odczynie obojętnym lub zasadowym, bogatych w węglany. Powojnik prosty jest rośliną ciepło- i światłolubną (ZARZYCKI i in. 2002; PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2006; CWENER & SUDNIK-WÓJCIKOWSKA 2012; WITKOWSKA-ŻUK 2013). W różnych częściach swojego zasięgu występuje w murawach ze związku *Mesobromion*, ciepłolubnych zaroślach, zbiorowiskach okrajkowych oraz

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Clematis recta* w Polsce (według ZAJĄC & ZAJĄC 2001; zmienione i uzupełnione). ▲ – nowe stanowisko, ● – niezróżnicowane stanowisko, + – stanowisko zanikłe, ? – stanowisko wątpliwe, ○ – stanowisko synantropijne

Fig. 1. Distribution of *Clematis recta* in Poland (according to ZAJĄC & ZAJĄC 2001, emended). ▲ – new locality, ● – undiversified locality, + – extinct locality, ? – uncertain locality, ○ – synanthropic locality

na obrzeżach widnych lasów (HORVAT i in. 1974; OBERDORFER 1983; TIHOMIROV 1986). W Polsce *C. recta* jest uznawany za gatunek charakterystyczny zbiorowisk okrajkowych ze związku *Geranion sanguinei* (MATUSZKIEWICZ 2008).

Clematis recta jest gatunkiem elementu geograficznego łącznikowego – europejsko-umiarkowanego-pontyjsko-pannońskiego-śródziemnomorskiego (ZAJĄC & ZAJĄC 2009). W Polsce występuje głównie na Wyżynie Lubelskiej, Roztoczu i Wyżynie Zachodniowolińskiej, kilka stanowisk posiada na Wyżynie Małopolskiej. Został objęty ścisłą ochroną gatunkową (ROZPORZĄDZENIE 2014). Z obszaru północno-wschodniej Polski podawane były dwa stanowiska – synantropijne z okolic Kętrzyna oraz wątpliwe z Mielnika (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; Ryc. 1).

Nowe stanowisko *Clematis recta* odnaleziono w lipcu 2013 r. na wierzchołku nasypu linii kolejowej Hajnówka – Siemianówka, na odcinku przecinającym Puszcze Białowieską, w pobliżu stacji kolejowej Gnilec (gmina Narew, woj. podlaskie: 52°49'24"N, 23°38'24"E, kwadrat ATPOL GC44; Ryc. 1). Dotychczas gatunek nie był notowany w rejonie Puszczy Białowieskiej ani na jej szeroko rozumianym przedpolu (FALIŃSKI 1964; SOKOŁOWSKI 1967, 1970, 1973, 1995; FALIŃSKI i in. 2000; SOKOŁOWSKI & WOŁKOWYCKI 2000; WOŁKOWYCKI

2000, 2003). Na odnalezionym stanowisku występował jeden wielopędowy osobnik kwitnący i owocujący w latach 2013–2014 oraz w 2016 r. Obserwowano ślady zgrzyzania rośliny przez zwierzęta kopytne. Pomimo poszukiwań, nie znaleziono w pobliżu żadnych osobników juwenilnych. *Clematis recta* towarzyszyły pospolite gatunki łąkowe, okrajkowe i synantropijne: *Achillea millefolium*, *Agrimonia eupatoria*, *Arrhenatherum elatius*, *Clinopodium vulgare*, *Convolvulus arvensis*, *Dactylis glomerata*, *Equisetum arvense*, *Knautia arvensis*, *Medicago lupulina*, *Rubus idaeus*, *Rumex crispus*, *Torilis japonica*, *Trifolium medium*, *Urtica dioica* i *Vicia cracca*. Ze względu na silne oddziaływania antropogeniczne (koszenie, wydeptywanie) trudno zaliczyć tworzące się tu zbiorowisko do określonej jednostki syntaksonomicznej. U podnóża nasypu występuje drzewostan świerkowy posadzony na siedlisku grądu miodownikowego (KWIATKOWSKI 1995). Najbardziej prawdopodobną drogą wędrówki tego gatunku z naturalnych stanowisk w południowo-wschodniej Polsce jest linia kolejowa Siedlce – Siemianówka, podobnie jak w przypadku innych gatunków ciepłolubnych, znajdujących w rejonie Puszczy Białowieskiej, m.in. *Verbascum phoeniceum* (FALIŃSKI 1964) czy *Lathyrus tuberosus* (SOKOŁOWSKI 1967; WOŁKOWYCKI 2000).

Summary. New locality of *Clematis recta* (Ranunculaceae) in the Białowieża Forest (NE Poland). *Clematis recta* L. is a warmth- and light-loving plant, rare and protected in Poland, growing mainly in the SE part of the country (Fig. 1). The new locality of *C. recta* was found in 2013 on a railway embankment near the Gnilec train station (Podlaskie Province, ATPOL grid square GC44).

LITERATURA

- AKERROYD J. R. 1993. *Clematis* L. – W: G. T. TUTIN, N. A. BURGESS, A. O. CHATER, J. R. EDMONDSON, V. H. HEYWOOD, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora Europaea* 1, s. 266–267. Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne.
- CWENER A. & SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B. 2012. Rośliny kserotermiczne. s. 310. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- FALIŃSKI J. B. 1964. Rezultaty badań nad florą Puszczy Białowieskiej. Cz. 1. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 10(3): 289–297.
- FALIŃSKI J. B., ĆWIKLIŃSKI E. & GŁOWACKI Z. 2000. Atlas geobotaniczny doliny Bugu. Część 1: od Niemirowa do ujścia. – *Phytocoenosis (N. S.)* 12, Supplementum Cartographiae Geobotanicae 12: 1–320.
- HORVAT I., GLAVAČ V. & ELLENBERG H. 1974. *Vegetation Südosteuropas*. s. 768. Veb Gustav Fischer Verlag, Jena.
- KWIATKOWSKI W. 1995. Krajobrazy roślinne Puszczy Białowieskiej (mapa w skali 1:50000 z tekstem objaśniającym). – *Phytocoenosis (N. S.)* 6, Supplementum Cartographiae Geobotanicae 6: 35–87.
- MATUSZKIEWICZ W. 2008. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum* 3. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- OBERDORFER E. 1983. *Pflanzensoziologische Exkursionsflora*. s. 1051. Eugen Ulmer Verlag, Stuttgart.
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H. & MIREK Z. 2006. Rośliny chronione. s. 417. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014, poz. 1409).
- SOKOŁOWSKI A. W. 1967. Nowi przybysze we florze Puszczy Białowieskiej. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 13(1): 65–68.

- SOKOŁOWSKI A. W. 1970. Nowi przybysze we florze Puszczy Białowieskiej. Część II. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **16**(2): 251–253.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1973. Rozmieszczenie roślin naczyniowych na Wysoczyźnie Drohickej. – *Prace Białostockiego Towarzystwa Naukowego* **19**: 103–132.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1995. Flora roślin naczyniowych Puszczy Białowieskiej. s. 273. Białowieski Park Narodowy, Białowieża.
- SOKOŁOWSKI A. W. & WOŁKOWYCKI M. 2000. Uzupełnienie do flory roślin naczyniowych Puszczy Białowieskiej. – *Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody* **19**(4): 71–75.
- TIHOMIROV V. N. (red.). 1986. *Opređelitel' rastenij Meščery*. 1. s. 240. Izdatelstvo Moskovskogo Universiteta, Moskva.
- WITKOWSKA-ŻUK L. 2013. *Rośliny leśne*. s. 760. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- WOŁKOWYCKI D. 2000. Różnicowanie i ujednolicanie się flor ruderalnych w warunkach izolacji środowiskowej. – *Monographiae Botanicae* **87**: 1–164.
- WOŁKOWYCKI D. 2003. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Bielsku Podlaskim (stan na lata 1996–1997). – *Phytocoenosis (N. S.)* **15**, Supplementum Cartographiae Geobotanicae **17**: 1–128.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 712. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2009. *Elementy geograficzne rodzimej flory Polski*. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELAĞ Z., WOLEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland* **2**, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.

KATERYNA FYAŁKOWSKA, *Zakład Ekologii Roślin, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, Polska; e-mail: K.Fyalkowska@ibles.waw.pl*

WOJCIECH ADAMOWSKI, *Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego, ul. Sportowa 19, 17-230 Białowieża, Polska; e-mail: w.adamowski@uw.edu.pl*

Wpłynęło: 20.12.2016 r.; przyjęto do druku: 21.04.2017 r.

Naturalne stanowiska *Rosa majalis* (Rosaceae) w Górach Świętokrzyskich

Rosa majalis Herrm. (róza girlandowa) jest gatunkiem eurosyberyjskim, który zwartym zasięgiem obejmuje przede wszystkim Europę Wschodnią oraz Syberię. W Polsce występuje na rozproszonych stanowiskach, podobnie jak na większości obszarów Europy Środkowej i Zachodniej (KURTTO i in. 2004).

Róza girlandowa była często sadzona jako krzew ozdobny (zwykle jej formy pełnokwiatowe – kultywar ‘Fecoundissima’) i na wielu terenach rozprzestrzeniła się z uprawy. Z tego powodu obecnie trudno jest ocenić naturalność wielu krajowych stanowisk. W Górach Świętokrzyskich gatunek był stwierdzony dotychczas na jednym stanowisku na Bocheńskiej Górze koło Bocheńca (ZIELIŃSKI 1981; ZAJĄC & ZAJĄC 2001; POPEK 2002).